

УДК 811.111'255'221

Скалевська Г.О.  
(Київ, Україна)

## ІНТЕРСЕМІОТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПОЕЗІЙ ЧАРЛЬЗА БУКОВСЬКІ

*Стаття присвячена аналізу труднощів інтерсеміотичного характеру, що виникають в процесі перекладу поезій Чарльза Буковські українською мовою. Розглядаються особливості відтворення на перекладі фонематично-вербальної та візуальної своєрідного оригінального твору.*

**Ключові слова:** інтерсеміотичний переклад, семантико-стилістична навантаженість тексту, адекватний переклад.

*Статья посвящена анализу трудностей интерсеміотического характера, которые возникают в процессе перевода поэзии Чарльза Буковски на украинский язык. Рассматриваются особенности воссоздания в переводе фонематически-вербального и визуального своеобразия оригинала.*

**Ключевые слова:** интерсеміотический перевод, семантико-стилистическая наполненность текста, адекватный перевод.

*The article analyses intersemіotic difficulties arising in the process of translation of the poetry written by Charles Bukowski into the Ukrainian language. The major attention is being paid to the peculiarities of rendering of the specific phonetic, verbal and visual nature of the original text.*

**Key words:** intersemіotic translation, semantic and stylistic text capacity, adequate translation.

«Don't Try!»

Charles Bukowski

Саме ці два коротких але дуже влучних слова викарбовано на могилі поета, письменника та пильного спостерігача людської буденності з усіма її хибами та непринадностями, що став культовою особистістю Америки 50х – 70х років двадцятого століття. Чарльз Буковські, або просто Бук, як він сам любляв себе називати, впродовж усього свого життя не любив і не вважав за потрібне казати зайвого. Уся його поезія складається з дуже простих і чітких образів, які, тим не менш, приховують у собі усю бездонну глибину людських почуттів, переживань та характерів. Як казав Джон Мартін, який з початку 70х став постійним видавцем поезій Чарльза Буковські, «Заснувавши “Блек Сперроу”, я публікував роботи хлопців, що вважали себе французькими символістами. Публікував твори хлопців, які називали себе сюрреалістами, через що потрібно було подовгу просиджувати над кожним віршем, щоб зрозуміти його зміст. І раптом лунає цей голос

© Скалевська Г.О., 2011

нізвідкіль, і ти одразу розумієш, про що йде мова» [1:185]. І справді, поезії Буковські відрізняються дивовижною простотою, лаконічністю, невимушеністю та доречністю. В них майже не можливо знайти зайвих слів. Кожен образ, кожна пауза, кожен вигин поетичної строфи знаходяться на своєму місці і пройняті загальним ритмом та мелодією звучання. Подібна простота та влучність виразів можуть бути частково пояснені тим, що, як казав сам Буковський, він ніколи не намагався щось створити примусово. Дану ідею «не намагання» поет розкриває у своєму листі до Джона Уільяма Корінгтона, написаному у 1963 році. Зокрема Буковський пише наступне: «Хтось в одному з таких місць ... спитав мене: “Як все це працює? Що саме треба робити, щоб писати, творити?” Нічого не потрібно робити, відповів я. Не треба намагатися щось створити. Це дуже важливо: не намагатися. Ні за ради Кадилаків, ні за ради самого творіння, ні за ради вічної слави. Ти чекаєш, і якщо нічого не трапляється, ти просто продовжуєш чекати...» [2:49].

Беручи до уваги вищезазначену простоту та невимушеність мови поезій Чарльза Буковські, може скластися хибне враження, що його твори є досить невибагливими з лінгвістичної точки зору, і що у досвідченого перекладача не має виникнути жодних проблем в процесі їх перекладу українською мовою. Але на практиці ситуація виявляється дещо складнішою. Морфологічна простота мови творів Чарльза Буковські приховує в собі дуже високу стилістичну та прагматичну навантаженість. Адже, як влучно зазначив Кирил Медведів у статті про Чарльза Буковські «... сюжет у творах Буковські не є самоцінним – дійшовши до останньої фрази і не знайшовши в ній нічого кардинального, розумієш, що головна ідея – у відтворенні окремого моменту реальності – його внутрішньої морфології, мовних та пластичних рухів героя, функцій його мозку, нервової системи та шлунку. Поезія вирішує дане завдання краще за прозу. Чого лише варті ... ці розсіпані по тексті паузи, що ніби відтворюють особливу розхлябаність та розумову загальмованість персонажу» [3]. Подібна «розхлябаність», тим не менш, аж ніяк не впливає на чіткість та неприкрити прямоту образів, що виривають інколи, наче, з самої пекельної безодні людських душ і гордовито заявляють про своє існування, не соромлячись жодного шраму та згоїни на їх обпалених обличчях. Образи – часом сумні, часом страшні і навіть огидні – завжди влучають у найуразливішу частину нашої свідомості, закарбовуючись там на віки своєю неприкрашеною правдивістю та якоюсь болючою справжністю. І все це досягається без застосування жодних високих поетичних троп або витончених художньою красою хитромудрих виразів. Ні, лише гола правда, неприкрашена буденність, нічим невизначні події нашого життя, на які ми, як правило, навіть не звертаємо уваги, хоча саме з них й складається неповторна дійсність кожної людини, хоча саме в них проявляється вся наша сутність.

Поезії Чарльза Буковські пройняті ледве вловимою, інколи навіть прихованою, але, в той же час, абсолютно неповторною внутрішньою мелодією, що надзвичайно органічно співіснує з головними образами його поетичних творів, підсилюючи їх прагматику та оригінальність звучання. Подібна внутрішня мелодика складається з незліченної кількості пауз, розривів поетичної строфи та фонетичної довершеної й влучності майже всіх слів, що завжди знаходяться на своєму місці і практично ніколи не хибують наявністю зайвих складів або звуків. Дана мелодика пов'язана ще й з тим, що більшість своїх поезій Чарльз Буковський полюбляв читати вголос, підсилюючи стилістичну навантаже-

ність поетичних образів своїм власним досить незвичним голосом, з притаманною саме йому неповторною палітрою інтонацій. Згодом ця інтонаційно-звукова складова стала невід'ємною частиною стилістичної довершеності та повноти образів, що розкривалися в його поезіях. Саме тому, перекладати поетичні твори Чарльза Буковські – це, немов, грати на дуже прихливному та витонченому музичному інструменті. Один невірний рух пальців – і мелодію зіпсовано назавжди. Одне невірне слово – і музика зникає, а разом з нею зникає краса і глибинна сутність усього твору.

З огляду на вище вказану інтонаційно-звукову своєрідність та внутрішню мелодійність, що є важливою складовою прагматичної навантаженості та неповторності образів у поетичних творах Чарльза Буковські, досить доречною буде розмова про особливості застосування саме інтерсеміотичних елементів перекладу з метою досягнення найвищого рівня адекватності та влучності передачі семантико-стилістичної своєрідності мови та образів даних поезій засобами української мови. Слід зазначити, що поняття інтерсеміотичного перекладу розглядалося багатьма вченими лінгвістами та перекладознавцями, хоча й не всі з них сприймають його як повноцінний класичний вид перекладу, так само як, наприклад, внутрішньомовний переклад. Так, один з найвидатніших лінгвістів двадцятого століття Р.О. Якобсон, розглядаючи засоби та методи інтерпретації текстового знаку, говорить і про між – або інтерсеміотичний переклад, розуміючи під цим терміном «...інтерпретацію вербальних знаків за допомогою невербальних знакових систем» [4:19]. У більшості випадків прикладами інтерсеміотичного перекладу текстів вважають чисельні ілюстрації до творів художньої, особливо дитячої літератури, екранізацію та театральну постановку романів і творів інших літературних жанрів, написання музики на вірші поетів та багато іншого. Як правило, всі елементи інтерсеміотичного перекладу доповнюють одне одного, підсилюючи експресію та стилістичну виразність оригінального вербального твору.

У поезіях Чарльза Буковські роль вищезазначеного інтерсеміотичного елемента виконує та сама внутрішня мелодика, особливе звучання, яке повинне супроводжувати презентацію кожного його твору. Позбавлені цієї унікальної музики, поетичні твори Буковські перетворюються на просту суміш мертвих слів, зафіксованих на папері, що вже не можуть донести до сприймаючої їх людини усієї безмежної різноманітності почуттів та відгінків переживань, що їх може з легкістю передати живий людський голос. Крім того, в оригінальному варіанті більшість поезій Чарльза Буковські супроводжують тематичні слайд-шоу, відео файли, на яких зображено самого автора, або мальовані короткометражні мультфільми. Як правило, на тлі усіх цих відео сюжетів, використовуючи різні ефекти, додатково прописуються слова самої поезії, що значно підсилює прагматику та емоційну значущість, змальованих в даному творі художніх образів та ідей. Тому, перекладаючи поезії Чарльза Буковські українською мовою, ми дійшли чіткого висновку, що для збереження та повної передачі стилістично-сміслового навантаження та глибокої багатогранної експресії оригінального твору необхідно передавати усю гамму його звукових та візуальних складових, адже саме вони сприяють підсиленню впливу даної поезії на реципієнта, одночасно звертаючись до усіх його органів чуття. Дану ситуацію можна докладніше розглянути на прикладі перекладу поезії «*The Bluebird*» Чарльза Буковські:

### **The Bluebird**

*there's a bluebird in my heart that  
wants to get out  
but I'm too tough for him,  
I say, stay in there, I'm not going  
to let anybody see  
you.  
there's a bluebird in my heart that  
wants to get out  
but I pore whiskey on him and inhale  
cigarette smoke  
and the whores and the bartenders  
and the grocery clerks  
never know that  
he's  
in there.*

*there's a bluebird in my heart that  
wants to get out  
but I'm too tough for him,  
I say,  
stay down, do you want to mess  
me up?  
you want to screw up the  
works?  
you want to blow my book sales in  
Europe?  
there's a bluebird in my heart that  
wants to get out  
but I'm too clever, I only let him out  
at night sometimes  
when everybody's asleep.  
I say, I know that you're there,  
so don't be  
sad.  
hen I put him back,  
but he's singing a little  
in there, I haven't quite let him  
die  
and we sleep together like  
that*

### **Синій птах**

*у моєму серці сидить синій птах що  
хоче звідти вирватися  
але я занадто суворий до нього,  
я кажу йому, сиди там, я не збираюся  
тебе  
кому-небудь показувати.  
у моєму серці сидить синій птах що  
хоче звідти вирватися  
але я заливаю його віскі, вдихаю  
цигарковий дим  
і всі ці повії бармени  
бакалійні клерки  
навіть не здогадуються  
що він  
там.*

*у моєму серці сидить синій птах що  
хоче звідти вирватися  
але я занадто суворий до нього,  
я кажу йому,  
сиди тихо, ти що хочеш зруйнувати  
мої плани?  
хочеш зіпсувати  
твори?  
хочеш зашкодити продажу моїх книжок у  
Європі?  
у моєму серці сидить синій птах що  
хоче звідти вирватися  
але я занадто розумний, я випускаю його  
лише  
у ночі інколи  
коли всі сплять.  
Я кажу йому, я знаю що ти там,  
а тому  
не засмучуйся.  
тоді я повертаю його назад,  
і він потроху співає  
там усередині, я ще не зовсім дав йому  
померти*

<i>twith our secret pact and it's nice enough to make a man weep, but I don't weep, do you?</i>	<i>і ми спимо разом ось так уклавши секретний договір і це так чудово що можна й заплакати, але я не плачу, а ви?</i>
---	---

Як ми бачимо, перекладаючи дану поезію українською мовою, ми намагалися зберегти якомога точнішу структурну та ритмомелодійну відповідність перекладу творові оригіналу. Саме задля цього ми зберегли усі паузи та розриви поетичних рядків, а добираючи українські еквіваленти багатьох слів оригіналу, ми зупиняли свій вибір саме на тих, що найбільше відтворювали не лише їх морфолого-семантичну, а й фонетичну будову. Беручи до уваги важливу прагматичну роль, яку відіграють ритм та інтонаційне звучання у поезіях Чарльза Буковські, ми зробили особливий акцент на збереженні оригінальних наголосів у ключових емоційно навантажених словах та спробували перекласти дану поезію так, щоб кількість слів у рядку на перекладі не відрізнялася від кількості слів оригінальної поетичної строфи.

Але вищезазначене відтворення структурної та ритмомелодійної своєрідності оригінальної поезії на перекладі все ж не забезпечує усю повноту передачі її стилістичного та емоційно забарвленого, естетичного впливу на реципієнта. Справа в тому, що оригінальний варіант даного поетичного твору доповнюється звуковим супроводом, представленим аудіозаписом читання вище запропонованої поезії вголос самим Чарльзом Буковські, та тематичним відео файлом з кадрами з життя поета, що яскраво ілюструють ключові художні образи. Внаслідок подібних доповнень значно підсилюється прагматичний вплив поетичного твору на читача, а отже, і переклад даної поезії неможна вважати повноцінним без застосування вищевказаних додаткових засобів художнього впливу.

Внаслідок роботи над перекладами поезій Чарльза Буковські ми прийшли до висновку, що для повноцінного відтворення стилістичного забарвлення та збереження експресивного навантаження оригінальних творів необхідно вдаватися до елементів інтерсеміотичного перекладу, доповнюючи вербальний текст перекладу невербальними засобами звукового та візуального впливу. На практиці ми переконалися, що за своєю експресивністю дана поезія виходить далеко за межі свого літературного жанру, перетворюючись на справжню виставу із застосуванням усіх необхідних для останньої засобів.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Cherkovski N. Hank: The life of Charles Bukowski / Neeli Cherkovski. – Random House, 1991. – 337 p.
2. Bukowski Ch. Living on Luck: Selected Letters 1960s – 1970s Volume 2 / Charles Bukowski. – Black Sparrow Press, 1995. – 283 p.

3. Медведев К. Неспособность быть человеком [Электронный ресурс] / Кирилл Медведев. – Режим доступа: <http://www.bukowski.ru/content/nesposobnost-byt-chelovekom>

4. Якобсон Р. О лингвистических аспектах перевода // Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. – М., 1978. – С. 16 – 24.

УДК 811:161

*Демиденко О.П., Соколова В.С.  
(Київ, Україна)*

## РЕКЛАМНИЙ ТЕКСТ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ

*Стаття присвячена розгляду особливостей перекладу рекламного тексту та аналізу ролі перекладача в цьому процесі.*

**Ключові слова:** *реklamний текст, мова перекладу, мова оригіналу, семантичний та лексичний компоненти, конотативні зв'язки.*

*Статья посвящена рассмотрению ряда особенностей перевода рекламных текстов и роли переводчика в этом процессе.*

**Ключевые слова:** *реklamный текст, язык перевода, язык оригинала, семантический и лексический компоненты, коннотативные связи.*

*The article deals with some characteristic features of advertisement text translation and the role of a translator in the process.*

**Key words:** *advertisement text, language of translation, language of the original, semantic and lexical components, connotative ties.*

Останнім часом рекламу називають “п’ятою силою”. Вона є двигуном ринкової економіки, проте водночас вона – «соціальний механізм» [1: 55], який змінює стосунки між людьми в суспільстві, їхній менталітет, а також створює новий вид відносин. Реклама має свої закони створення, механізми впливу, способи мовної організації, інтерпретації та перекладу, що орієнтований на іншомовних споживачів рекламної продукції. Індустрія реклами розрізняє рекламні продукти (також послуги), які можна продавати, використовуючи когнітивні аргументи або афектні стратегії переконання [2: 52]. До першої групи належать автомобілі, музичні центри, страхові поліси, характеристики яких є різними і вимагають довгих текстів, що інформують про переваги товарів з метою їх продажу. Друга група містить, наприклад, парфуми, цигарки, алкогольні напої, які не продаються лише завдяки інформації про них. У цій продукції ставка робиться на ті компоненти, що викликають емоційно-забарвлені реакції, які є вирішальними при купівлі.

Як зазначає Х.Г. Кафтанджиев, рекламний текст завжди впливає на людей, незалежно від того, до якого соціального прошарку вони належать, тобто основна функція рекламного тексту завжди є комунікативною, апелятивною, переконуючою.

© Демиденко О.П., Соколова В.С., 2011